

Agnieszka Folga, Joanna Kołakowska

Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie

Sprawozdanie z IV Konferencji Naukowej „Biblioteka w przestrzeni edukacyjnej. Książki w plikach — publikowanie, udostępnianie i użytkowanie”

W dniach 24-25 maja 2017 roku na Uniwersytecie Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie odbyła się IV Konferencja Naukowa z cyklu „Biblioteka w przestrzeni edukacyjnej” pt. „Książki w plikach — publikowanie, udostępnianie i użytkowanie”. Głównymi organizatorami konferencji byli: Biblioteka Główna oraz Instytut Nauk o Informacji Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie.

Honorowy patronat objęli: Prezydent Miasta Krakowa prof. dr hab. Jacek Majchrowski oraz JM Rektor Uniwersytetu Pedagogicznego prof. dr hab. Kazimierz Karolczak. Sponsorami zostały firmy: Elibron, Międzynarodowe Centrum Budownictwa, EBSCO oraz Ibuk Libra. Obrady otworzył Prorektor ds. Nauki prof. dr hab. Mariusz Wołos oraz Prodziekan Wydziału Filologicznego dr hab. prof. UP Marek Kolasa. Głos zabrali także: Dyrektor Biblioteki Głównej dr Stanisław Skórka i Dyrektor Instytutu Nauk o Informacji dr hab. Michał Rogoź.

Konferencja poświęcona była zagadnieniom związanym z e-bookami, audiobookami i innymi dokumentami niedrukowanymi w praktyce biblioteczno-informacyjnej. Celem spotkania stała się wymiana doświadczeń na temat wykorzystania, opracowywania, udostępniania, gromadzenia, czytelnictwa, percepcji i funkcjonalności książek w postaci cyfrowej. Jednym z zadań było zapoznanie się z praktykami korzystania z oferty rynku księgarskiego, e-bibliotek, baz danych oraz repozytoriów w kraju i zagranicą. Podczas dwóch dni obrad odbyło się pięć sesji tematycznych. W pierwszym dniu konferencji miały miejsce trzy sesje z udziałem 13 prelegentów, w tym dwóch sponsorów z firm: Elibron oraz Międzynarodowego Centrum Budownictwa.

Pierwszą sesję „Funkcjonalność i dostępność mediów cyfrowych” prowadziła prof. dr hab. Barbara Sosińska-Kalata. Prof. dr hab. inż. Janusz Morbitzer wygłosił pierwszy wykład pt. *Człowiek w świecie mediów cyfrowych*, odnoszący się do oddziaływania mediów na człowieka i społeczeństwo, dotyczący istoty edukacji medialnej, zagrożeń ze strony mediów oraz dominacji ikonosfery nad logosferą. Prelegent w referacie nawiązał do podziału społeczeństwa wg Marca Prensky’ego na dwie kategorie: cyfrowych tubylców i cyfrowych imigrantów. Pierwszą grupę stanowią osoby urodzone po 1983 roku, dla których świat mediów i Internet są naturalnym środowiskiem życia. Preferują one obraz, myślenie hipertekstowe, a zamiast książek — Google. Natomiast cyfrowi imigranci posługują się językiem ery przedmedialnej, przedkładają tekst nad obraz i dźwięk. Internet powoduje zmiany w budowie mózgu, a co za tym idzie niezdolność do głębszej refleksji (G. Smell, G. Vorgan). Powrót do pisma obrazkowego oznaczałby regres cywilizacyjny. Prof. Janusz Morbitzer zacytował Marshalla McLuhana: „My kształtujemy narzędzia, a potem one kształtują nas”. Nadmienił, że nie wszystko, co można technicznie zrealizować, należy moralnie zaakceptować, a istotnym zadaniem edukacji medialnej jest kształtowanie odpowiedzialności u uczących się osób. Wspomniał o informacyjnym zalewie, wielości opinii i poglądów, dominacji informacji nad wiedzą i mądrością. Omówił także zagrożenia wynikające ze stałego oglądania telewizji przez dzieci, prowadzące do trwałych zmian osobowości oraz hamujące rozwój (R. Patzleff). Postawił również pytanie: „Co my robimy z mediami, co media robią z nami?”. Podkreślił, że zagrożeniem jest brak umiejętności właściwego odnoszenia się do mediów i racjonalnego korzystania z nich.

Kolejną prelegentką była Małgorzata Kowalska, która w referacie *Platformy e-booków w polskich bibliotekach akademickich — ocena funkcjonalności i dostępności* zaprezentowała wyniki testów dziesięciu wybranych platform e-książek używanych w bibliotekach akademickich (np. Elsevier eBooks, Ibuk Libra, NASBI, Science Direct). Badania oferowanych formatów plików dotyczyły możliwości zmian układu graficznego, dostosowywania tekstu, wyszukiwania oraz nawigacji, konwersji tekstu na mowę, a także druku.

W następnym referacie pt. *W kierunku zwiększania dostępności zasobów udostępnianych przez polskie biblioteki cyfrowe — nowoczesne rozwiązania w systemie dLibra 6* autorstwa Karoliny Bohdanowicz, Tomasza Parkoła i Marcina Werla z Poznańskiego Centrum Superkomputerowo-Sieciowego omówiony został rozwój szóstej generacji systemu dLibra. Wykorzystano gromadzenie informacji o potrzebach czytelników na podstawie badania przeprowadzonego w 2016 roku. Zaprezentowano kluczowe właściwości systemu dLibra 6 w zakresie dostępności interfejsu użytkowników portali WWW.

Ostatni w tej sesji wykład *Użyteczność czytelników książek elektronicznych w świetle norm i standardów* wygłosił Stanisław Skórka, który przedstawił zasady oraz normy używane przy projektowaniu aplikacji dla urządzeń mobilnych oraz elementy interfejsu użytkowników.

Prof. dr hab. Jadwiga Woźniak-Kasperek przewodziła drugiej sesji pt. „Integracja zasobów cyfrowych w bibliotekach”. Pierwszym prelegentem był Wojciech Kowalewski, który przedstawił referat pt. *Integracja książek elektronicznych w katalogach OPAC-a wzrost czytelnictwa*. Jego celem było zaprezentowanie zespolenia metadanych subskrybowanych zasobów elektronicznych w katalogach wybranych bibliotek publicznych.

W następnym wystąpieniu *Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku – jako narzędzie gromadzenia, upowszechniania i promowania dorobku uczelni* Agnieszka Gałęcka-Golec i Iwona Łojewska przedstawiły pierwsze repozytorium instytucjonalne w regionie białostockim, archiwizujące i upowszechniające dorobek naukowy i dydaktyczny pracowników, doktorantów i studentów Uniwersytetu w Białymstoku.

Ostatni w tej sesji referat *Książnica w pliku – pliki w Książnicy* wygłosiła Bożena Winiarska, która zaprezentowała różne rodzaje plików elektronicznych używanych w Książnicy Pomorskiej wraz z porównaniem z danymi statystycznymi.

Sesję trzecią pt. „Udostępnianie dokumentów elektronicznych” prowadził dr hab. Michał Rogoż. Pierwszym mówcą był Bartłomiej Siedlarz, który wygłosił prelekcję *Dokumenty ciągłe w polskich bibliotekach cyfrowych – podejścia do użycia zasobu i sposoby prezentacji treści*, prezentując przykładowe rozwiązania ukazujące wykorzystywane sposoby prezentacji dokumentów ciągłych.

Kolejne wystąpienie *Aplikacje mobilne dla systemu Android a zasoby cyfrowe bibliotek polskich* zaprezentowane przez Mariusza Jarockiego dotyczyło odpowiedzi na pytanie, czy istnieje idealna aplikacja mobilna do odczytu zasobów pochodzących z polskich bibliotek cyfrowych i repozytoriów, a jeżeli nie, to jakie cechy powinna posiadać. Ocenie zostały poddane darmowe aplikacje dostępne za pośrednictwem usługi Google Play.

W następnym referacie *Piractwo czy nieformalny obieg książek elektronicznych w Polsce? Próba charakterystyki* Michał Górski, Łukasz Tomkiewicz i Grzegorz Wajda przedstawili pojęcia związane z poruszaną problematyką głównie w kontekście książek elektronicznych. Podjęto także próbę wyszczególnienia istotnych czynników odpowiedzialnych za rozwój nielegalnego obiegu dzieł kultury oraz przykłady metod zwalczających piractwo.

Joanna Hoły wygłosiła ostatnią podczas pierwszego dnia prelekcję pt. *Copyright w bibliotekach cyfrowych*, dotyczącą przestrzegania ustawy o prawie autorskim, prawach pokrewnych i związanych z tym problemach na przykładzie Jagiellońskiej Biblioteki Cyfrowej.

W pierwszym dniu konferencji uczestnicy spotkali się na uroczystej kolacji w restauracji „Miód i Wino” przy ul. Sławkowskiej w Krakowie.

W drugim dniu konferencji 25 maja 2017 roku odbyły się dwie sesje, na których zostało wygłoszonych 12 referatów, w tym jeden przedstawiciela firmy EBSCO. Czwarta sesja konferencji pt. „Użyteczność i recepcja książki elektronicznej” była prowadzona przez prof. dr hab. Wiesława Babikę. Barbara Kamińska-Czubala wystąpiła z referatem pt. *E-podręczniki w perspektywie architek-*

turey informacji. Dotyczył on oceny jakości e-podręczników przez wykorzystanie kryteriów i metod wypracowanych przez architekturę informacji, używanych w ulepszaniu internetowych serwisów informacyjnych.

Następną prelegentką była Beata Langer, która zaprezentowała wykład *Czytelność i gęstość informacyjna e-podręczników do historii dla kształcenia podstawowego w klasie VI*. W wystąpieniu przedstawione zostały pomiary zmierzające do określenia czytelności i gęstości informacyjnej wybranych podręczników elektronicznych.

Kolejne wystąpienie pt. *Czytelnictwo e-booków w Polsce: stan obecny i perspektywy* przedstawiła Monika Curyło. Prelegentka podkreśliła, że zainteresowanie e-czytelnictwem głównie u młodych ludzi nie oznacza wyparcia literatury drukowanej, gdyż literatura elektroniczna i drukowana będą współistnieć i uzupełniać się.

Dalszy referat pt. *Czy oceniać po okładce? O szacie graficznej współczesnych publikacji elektronicznych* zaprezentowały Małgorzata Lebda i Barbara Krasieńska. W wystąpieniu została omówiona analiza szaty graficznej, w szczególności okładki i tendencje ich projektowania, największych wydawnictw polskich publikujących głównie dzieła typu *digital born*. Ostatnią prelegentką czwartej sesji była Katarzyna Staniuk, która w referacie pt. *Literatura w kulturze cyfrowej* wyeksponowała zagadnienia dotyczące przejścia od kultury pisma do kultury obrazu, co wiąże się z wizualizacją literatury.

Piątą sesję pt. „Rynek dokumentów elektronicznych” poprowadziła dr hab. Małgorzata Kowalska. Pierwsza wystąpiła Agnieszka Łakomy z prelekcją pt. *Rynek polskich czasopism przeznaczonych na tablety*. W jej trakcie zostały przedstawione wyniki analizy oferty rynkowej polskich periodyków przeznaczonych na tablety, określono typy dostępnych tytułów oraz stosunek ich zawartości do odpowiedników drukowanych oraz internetowych portali prasowych.

Kolejny prelegent Piotr Andrusiewicz w referacie pt. *Multiscreening i shifting w procesie lektury za pomocą czytników ebooków* omówił metody sprzedaży i udostępniania e-książek, dostępnych na rynku polskich księgarni internetowych. Szczególna uwaga została poświęcona rozwiązaniom wspierającym coraz popularniejszy trend korzystania z wielu ekranów jednocześnie, w tym rozpoczynania lektury na jednym i kontynuowania jej na innym urządzeniu.

Następnie wystąpili Michał Górski, Łukasz Tomkiewicz i Grzegorz Wajda z prezentacją *Dokumenty polskojęzyczne w kolekcji eBooks and Texts serwisu Internet Archive*. Celem wystąpienia było przybliżenie idei rozpowszechniania wiedzy w ramach projektu Internet Archive oraz przedstawienie polskojęzycznych dokumentów z kolekcji eBooks and Texts i obsługa Open Library z platformą Bookserver, umożliwiających wypożyczanie elektronicznych wersji tekstów, które są objęte prawami autorskimi.

Prelegentka Natalia Pamuła-Cieśla w referacie pt. *Otwarte książki w sieci na przykładzie Directory of Open Access Books* omówiła platformę udostępniającą

i wyszukującą książki wydawane w modelu otwartego dostępu. Autorka miała na uwadze sprawdzenie i opisanie modelu funkcjonowania serwisu, upowszechniania wiedzy o otwartych książkach i wydawcach oraz porównanie działania platformy DOABooks i jej podobnych.

Przedostatnia wystąpiła Marzena Błach z prelekcją pt. *Alternatywne wydania przewodników po Krakowie: e-przewodniki*, w której podjęto próbę stworzenia metodologii badań nad przewodnikami elektronicznymi na przykładzie publikacji dotyczących Krakowa.

Ostatni referat pt. *Nie tylko biblioteki. Cyfrowe materiały informacyjne na stronach polskich parków narodowych* wygłosił Michał Rogoż. W wystąpieniu autor przedstawił ofertę polskich parków narodowych w zakresie cyfrowych zasobów informacyjnych, związaną głównie z badaniami naukowymi, edukacją ekologiczną i turystyką oraz stanowiącą zazwyczaj uzupełnienie istniejących zasobów drukowanych.

Podsumowując, na konferencji wygłoszono 22 referaty o tematyce związanej z funkcjonalnością i dostępnością mediów cyfrowych, integracją zasobów cyfrowych w bibliotekach, udostępnianiem dokumentów elektronicznych, użytecznością i recepcją książki elektronicznej, rynkiem dokumentów elektronicznych.

Uczestnikami konferencji byli przedstawiciele wielu ośrodków nie tylko akademickich, ale także bibliotek pedagogicznych, publicznych oraz szkolnych. W konferencji wzięło udział 67 osób.

